

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 156/07-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 28. augusta 2007 predbežne prerokoval sťažnosť mal. P. P., B., zastúpeného matkou D. F., B., právne zastúpeného advokátkou Mgr. A. S., B., vo veci namietaného porušenia čl. 41 ods. 1, 3 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 32 ods. 1, 3 a 4, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, čl. 3 bod 1 a 2, čl. 18 bod 1 a čl. 27 bod 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom Okresným súdom Dunajská Streda pod sp. zn. 9 P 62/2006 a Krajským súdom v Trnave pod sp. zn. 24 CoP 12/2006 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť mal. P. P. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. apríla 2007 faxom a 24. apríla 2007 poštou doručená sťažnosť mal. P. P., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného matkou D. F., B. (ďalej len „matka“), právne zastúpeného advokátkou Mgr. A. S., B., ktorou sa namietalo porušenie čl. 41 ods. 1, 3 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 32 ods. 1, 3 a 4, čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), čl. 3 bod 1

a 2, čl. 18 bod 1 a čl. 27 bod 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v konaní vedenom Okresným súdom Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 9 P 62/2006 a Krajským súdom v Trnave (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 24 CoP 12/2006. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 20. apríla 2007.

Zo sťažnosti vyplýva, že manželstvo rodičov sťažovateľa bolo rozsudkom Okresného súdu Bratislava I č. k. 14 C 31/02-124 z 24. mája 2005 rozvedené, pričom sťažovateľ bol zverený do výchovy a starostlivosti matky a otec bol zaviazaný prispievať na jeho výživu po 2 500 Sk mesačne. Ešte pred rozvodom manželstva uznesením Okresného súdu Bratislava I č. k. 14 C 31/02-23 z 23. augusta 2002 bol sťažovateľ predbežným opatrením zverený matke a otcovi bola uložená vyživovacia povinnosť vo výške 2 000 Sk mesačne. Keďže otec neplnil riadne vyživovaciu povinnosť, matka bola nútená opakovane podávať na neho trestné oznámenia pre trestný čin zanedbania povinnej výživy, a to 19. mája 2003, 16. júla 2004 a 17. marca 2005. Trestné stíhanie proti otcovi bolo napokon vždy zastavené z dôvodu, že po jeho začatí otec dlžné čiastky výživného zaplatil, čím zanikla trestnosť činu. Otec návrhom z 27. júla 2006 podaným okresnému súdu požiadal o zníženie výživného s poukazom na podstatnú zmenu jeho pomerov, pretože mu pribudla vyživovacia povinnosť k dcére, narodenej 9. marca 2006, ako aj z dôvodu, že od 1. mája 2006 čerpá rodičovskú dovolenku a je poberateľom rodičovského príspevku. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 9 P 62/2006 zo 14. septembra 2006 bolo výživné na sťažovateľa znížené zo sumy 2 500 Sk mesačne na sumu zodpovedajúcu 30 % zo sumy životného minima na nezaopatrené neplnoleté dieťa počnúc dňom 27. júla 2006. Okresný súd dospel k záveru, že na strane otca došlo k zmene pomerov, a to v tom, že má právoplatne pozastavenú živnosť a jeho jediným príjmom je rodičovský príspevok. Znamená to podstatné zhoršenie jeho pomerov oproti stavu, keď podnikal ako živnostník. Okrem toho mu pribudla vyživovacia povinnosť k dcére, s ktorou je na rodičovskej dovolenke. Rozsudkom krajského súdu č. k. 24 CoP 12/2006-188 z 24. januára 2007 bol rozsudok okresného súdu vlastne potvrdený, keďže fakticky došlo iba k jeho drobnej úprave v tom, že popri percentuálnom vyjadrení výživného bola výška výživného aj číselne určená sumou 681 Sk. Krajský súd sa stotožnil s právnym záverom okresného súdu v tom, že na strane otca došlo k podstatnej zmene

pomerov oproti predchádzajúcemu obdobiu tým, že prestal vykonávať živnosť a 1. mája 2006 nastúpil na rodičovskú dovolenku v súvislosti s narodením dcéry 9. marca 2006.

Podľa názoru sťažovateľa uvedenými rozsudkami všeobecných súdov došlo k porušeniu označených základných práv a práv podľa ústavy, dohovoru, listiny a Dohovoru o právach dieťaťa.

Okresný súd vykonané dokazovanie jednotlivito ani v celku nevyhodnotil, resp. urobil tak iba okrajovo a ľubovoľne. Pritom vzhľadom na ustanovenie § 120 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku bol povinný vykonať aj také prípadné dôkazy, ktoré účastníci nenavrhl. Zadovážené listiny neboli vôbec oboznámené. Krajský súd sa stotožnil s právnym záverom okresného súdu najmä v tom, že na strane otca došlo k podstatnej zmene pomerov tým, že prestal vykonávať živnosť a 1. mája 2006 nastúpil na rodičovskú dovolenku v súvislosti s narodením ďalšieho dieťaťa. Takáto zmena pomerov odôvodňuje podľa krajského súdu zníženie výživného na sumu minimálneho výživného. Podľa názoru sťažovateľa skutkový stav veci nebol dostatočne zistený, lebo neboli zistené majetkové, osobné a zárobné možnosti otca vzhľadom na jeho schopnosti. Bolo treba zisťovať preto nielen skutočné zárobné, resp. majetkové pomery otca, ale aj jeho reálne možnosti dané jeho fyzickým stavom, nadaním, množstvom získaných vedomostí a pracovných skúseností. Nezisťovalo sa, či otec vyvinul snahu o dosiahnutie lepšieho zamestnania, resp. vyššieho zárobku. Rozsudky okresného súdu a krajského súdu sú podľa tvrdení v sťažnosti nepreskúmateľné pre nedostatok presvedčivého odôvodnenia, ktoré by vyhodnotilo skutočnosti dôležité pre posúdenie zníženia výživného. V tejto súvislosti sa súde nevysporiadali s celým radom podstatných konkrétnych skutočností. V konečnom dôsledku došlo k tomu, že celá zodpovednosť oboch rodičov za výchovu a výživu sťažovateľa bola presunutá na matku. Ďalej došlo k diskriminácii sťažovateľa ako jedného z dvoch detí otca, hoci deti narodené v manželstve i mimo neho majú mať rovnaké práva. Otec urobil rozhodnutie, že pôjde na rodičovskú dovolenku z dôvodu, že pre jeho terajšiu životnú partnerku, ktorá je podnikateľka, by bolo nevýhodné prestať s podnikaním, pričom podnikanie otca bolo menej úspešné. Otec pri tomto rozhodovaní vôbec nemyslel na záujmy sťažovateľa. Možno preto tvrdiť, že sa bezdôvodne vzdal výhodnejšieho zamestnania za situácie, keď má dve rovnocenné vyživovacie povinnosti.

Krajský súd porušil čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny aj tým, že matke nedoručil pred rozhodnutím o odvolaní vyjadrenie otca k odvolaniu, čím jej odňal právo konať pred súdom.

Sťažovateľ požaduje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených práv v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 9 P 62/2006 a krajským súdom pod sp. zn. 24 CoP 12/2006 s tým, aby boli oba rozsudky zrušené a vec vrátená okresnému súdu na ďalšie konanie. Sťažovateľ požaduje napokon priznanie náhrady trov právneho zastúpenia advokátkou v sume 5 358 Sk.

2. Z rozsudku krajského súdu č. k. 24 CoP 12/2006-188 z 24. januára 2007 vyplýva, že ním bol zmenený rozsudok okresného súdu č. k. 9 P 62/2006-132 zo 14. septembra 2006 tak, že vyživovacia povinnosť otca voči sťažovateľovi sa dňom 27. júla 2006 znížila zo sumy 2 500 Sk na sumu 681 Sk mesačne a následne k 1. júlu každého roka vždy na sumu rovnajúcu sa výške 30 % zo sumy životného minima nezaopatreného nepľnoletého dieťaťa. Z doložky právoplatnosti vydannej okresným súdom 14. marca 2007 vyplýva, že rozsudok nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 19. februára 2007. Podľa názoru krajského súdu okresný súd vykonal vo veci rozsiahle a dôkladné dokazovanie tak ohľadom okolností dôležitých pre určenie výživného v dobe predchádzajúcej rozhodnutiu, ako i v dobe rozhodovania, pričom následne správne skonštatoval zistené zmeny pomerov tak na strane sťažovateľa, ako aj na strane rodičov. Aj podľa krajského súdu došlo k podstatnej zmene pomerov oproti obdobiu pri predchádzajúcom rozhodovaní o výživnom, a to tým, že otec preukázateľne prestal vykonávať doterajšiu živnosť a 1. mája 2006 nastúpil na rodičovskú dovolenku v súvislosti s narodením ďalšieho dieťaťa 9. marca 2006. Jediným príjmom otca je rodičovský príspevok vo výške približne 119 Sk denne. Takáto zmena pomerov jednoznačne odôvodňuje zníženie vyživovacej povinnosti otca voči sťažovateľovi na sumu minimálneho výživného v zmysle § 62 ods. 3 zákona o rodine. Tým, že otec sťažovateľa nastúpil na rodičovskú dovolenku, nesporne sa vzdal výhodnejšieho zárobku (príjmu zo živnostenskej činnosti). Rozhodne však nie je možné uzavrieť, že k tomu došlo bez dôležitého dôvodu vyžadovaného ustanovením § 75 ods. 1 zákona o rodine. Celodenná starostlivosť o vlastné maloleté dieťa vo veku do troch rokov je totiž nesporne dôležitým

dôvodom pre vzdanie sa zárobkovej činnosti. Je pritom skutočne ponechané na vôli a dohode rodičov sťažovateľa, ktorý z nich sa rozhodne zákonom umožnenú rodičovskú dovolenku čerpať. Do tohto rozhodnutia nie je možné akýmkoľvek autoritatívnym spôsobom zasahovať. Zároveň to znamená, že nie je možné postup otca, ktorý nastúpil na rodičovskú dovolenku, považovať za vzdanie sa výhodnejšieho zamestnania bez dôležitého dôvodu. Preto ani neprichádza do úvahy prihliadať v zmysle § 75 ods. 1 zákona o rodine na možnosti, schopnosti a majetkové pomery otca pred týmto krokom. Za správny treba považovať aj ten záver okresného súdu, že aktuálne možnosti, schopnosti a majetkové pomery otca umožňujú hradenie výživného na sťažovateľa len vo výške minimálneho výživného podľa § 62 ods. 3 zákona o rodine.

3. Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľ nepodal proti rozsudku krajského súdu dovolanie.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy

podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na použitie ktorých je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Na prerokovanie a rozhodnutie tej časti podanej sťažnosti, ktorá sa týka konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 9 P 62/2006, nie je daná právomoc ústavného súdu. Ako to vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda iba vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Proti rozsudku okresného súdu bolo prípustné odvolanie ako riadny opravný prostriedok, a preto právomoc poskytnúť ochranu označeným základným právam sťažovateľa mal krajský súd v odvolacom konaní. Tým je zároveň vylúčená právomoc ústavného súdu.

Odlíšná je situácia ohľadom tej časti sťažnosti, ktorá sa týka konania vedeného krajským súdom pod sp. zn. 24 CoP 12/2006.

Sťažovateľ v podstate argumentuje dvojakým spôsobom. Z procesnoprávneho hľadiska namieta skutočnosť, že mu nebolo doručené vyjadrenie otca k podanému odvolaniu, čím mu postupom krajského súdu bola odňatá možnosť konať pred súdom. Okrem toho tvrdí, že vo veci nebolo vykonané všetko potrebné dokazovanie, rozsudky neboli presvedčivé z hľadiska kvality ich odôvodnenia a vysloveným právnym názorom došlo k diskriminácii sťažovateľa oproti ďalšiemu dieťaťu jeho otca.

V súvislosti s procesnoprávnou námietkou sťažovateľa treba uviesť, že z tohto pohľadu považuje ústavný súd podanú sťažnosť za neprípustnú. Hoci z ustanovenia § 238 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských

práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení, zároveň podľa § 237 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom.

Vzhľadom na citovanú úpravu sťažovateľ mohol podať proti rozsudku krajského súdu dovolanie, lebo ako to sám správne uvádza, tvrdené nedoručenie vyjadrenia otca k odvolaniu sťažovateľa možno kvalifikovať ako odňatie možnosti konať pred súdom.

Ďalší uplatnený argument sťažovateľa považuje ústavný súd za zjavne neopodstatnený.

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

Podľa názoru ústavného súdu nemožno argumentáciu krajského súdu považovať ani za arbitrárnu, ale ani za zjavne neodôvodnenú. Záver krajského súdu o tom, že je vecou slobodného rozhodnutia rodičov novorodenca, ktorý z nich sa bude o dieťa v rámci rodičovskej dovolenky starať, nemožno považovať za ústavne neakceptovateľný.

Z rovnakého dôvodu nemožno mať potom z ústavnoprávneho hľadiska výhradu ani voči ďalšiemu záveru, podľa ktorého otec zanechal svoje skoršie pracovné aktivity na základe dôležitého dôvodu, nie teda svojvoľne.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti rozhodol ústavný súd tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. augusta 2007